

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Навчально-науковий інститут фізико-технічних та комп'ютерних наук
Кафедра професійної та технологічної освіти і загальної фізики

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор Інституту

Олег АНГЕЛЬСЬКИЙ

9 серпня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
ПЕДАГОГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ
ТЕХНОЛОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ

Освітньо-професійна програма «Технології та інформатика»
(назва програми)

обов'язкова, ОК 7

(вказати: обов'язкова / вибіркова)

Спеціальність 014.10 – Середня освіта (технології)

(шифр і назва спеціальності)

Галузь знань 01 – Освіта/Педагогіка

(шифр і назва)

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

Мова навчання українська

Чернівці, 2024 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Педагогічний менеджмент у закладах освіти технологічного профілю» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Технології та інформатика» підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти з спеціальністю 014.10 – Середня освіта (технології) галузі знань 01 – Освіта/Педагогіка.

Розробник:

Крамар В.М., професор кафедри професійної та технологічної освіти і загальної фізики, доктор фізико-математичних наук, професор.

Викладач:

Крамар В.М., професор кафедри професійної та технологічної освіти і загальної фізики, доктор фізико-математичних наук, професор.

Погоджено з гарантом ОП і затверджено на засіданні кафедри професійної та технологічної освіти і загальної фізики НН ІФТКН ЧНУ ім. Юрія Федьковича

Протокол № 1 від 8 серпня 2024 року

Завідувач кафедри

Гудима Ю.В.
(прізвище та ініціали)

Схвалено методичною радою НН ІФТКН

Протокол № 1 від 9 серпня 2024 року

Голова методичної ради ІФТКН

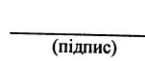

Козарський І.П.
(прізвище та ініціали)

Перезатверджено на засіданні кафедри професійної та технологічної освіти і загальної фізики

Протокол № ____ від “ ____ ” _____ 20 ____ р.

Завідувач кафедри

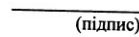

Гудима Ю.В.
(прізвище та ініціали)

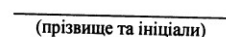
Перезатверджено на засіданні кафедри професійної та технологічної освіти і загальної фізики

Протокол № ____ від “ ____ ” _____ 20 ____ р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(прізвище та ініціали)

©Чернівецький нац. ун-т ім. Юрія
Федьковича, 2024 рік

1. Мета і завдання навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Педагогічний менеджмент у закладах освіти технологічного профілю» належить до обов'язкових дисциплін підготовки магістрів за спеціальністю 014.10 – Середня освіта (технології) у рамках освітньо-професійної програми «Технології та інформатика».

Навчальна дисципліна «Педагогічний менеджмент закладів освіти технологічного профілю» спрямована на формування у здобувачів вищої технологічної освіти інтегральних компетентностей, які забезпечують їм здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі технологічної (у тому числі, інформаційних технологій) освіти.

Мета навчальної дисципліни: формування у студентів передбачених освітньо-професійною програмою здатностей щодо здійснення педагогічного менеджменту у закладах освіти технологічного профілю.

Досягнення мети реалізується через виконання *завдань* навчальної дисципліни:

- ознайомлення студентів з основами менеджменту освітньої діяльності;
- формування наукових уявлень щодо завдань, цілей, функцій та методів здійснення менеджменту навчальних закладів технологічного профілю.

Внаслідок опанування навчального матеріалу студент має бути набути наступних компетентностей, передбачених освітньою програмою:

ЗК3. Здатність планувати та управляти освітньою діяльністю, забезпечувати та оцінювати якість виконуваних робіт.

ЗК4. Здатність виявляти та вирішувати проблеми у сфері професійної діяльності, бути критичним і самокритичним.

ФК2. Здатність використовувати інновації у професійній діяльності.

ФК5. Здатність використовувати ефективні шляхи мотивації здобувачів освіти до саморозвитку, спрямовувати їх на прогрес і формувати у них обґрунтовану позитивну самооцінку.

ПК7. Здатність до комплексного планування, організації та здійснення освітніх, творчих, науково-дослідних проєктів, підготовки аналітичної звітної документації, презентацій, портфоліо.

2. Результати навчання

Наслідком вивчення навчальної дисципліни має бути досягнення наступних програмних результатів:

РН3. Називати й описувати основні принципи, функції, сучасні форми та методи управління освітньою діяльністю, демонструвати вміння планувати й управляти освітньою діяльністю, забезпечувати та оцінювати її якість.

РН4. Формулювати наявні проблеми у сфері освітньої діяльності, демонструвати навички їх критичного аналізу, генерувати нові ідеї, аргументувати можливі шляхи їх вирішення та критично оцінювати їх спроможність.

РН5. Описувати методiku розробки освітніх проєктів, пояснювати зміст та призначення їх етапів, аналізувати спроможність управління процесом їх впровадження, прогнозувати очікувані результати.

РН8. Описувати показники якості педагогічної діяльності, аналізувати можливі впливи на них внутрішніх і зовнішніх чинників, визначати індивідуальні професійні потреби, шляхи покращення власної педагогічної майстерності, обирати ресурси для професійного розвитку впродовж життя.

РН10. Називати й аналізувати шляхи мотивації здобувачів освіти до саморозвитку, формувати їхню адекватну позитивну самооцінку.

ПРН13. Використовувати електронні освітні ресурси у навчальному процесі, здійснювати оцінювання педагогічної спроможності електронних ресурсів.

Для їх досягнення студент повинен:

- знати:

- основні положення теорії менеджменту освітньої діяльності, її правове та нормативне забезпечення;
- основні методи педагогічного менеджменту;
- стан та перспективи розвитку системи освіти України;
- сучасні світові тенденції менеджменту освітньої діяльності;
- суть сучасних змін у методах управління закладами освіти;
- особливості педагогічного менеджменту закладів освіти технологічного профілю.

- уміти:

- планувати діяльність керівника закладу освіти;
- аналізувати діяльність керівника закладу освіти;

- володіти навичками:

- самопізнання своїх професійних і особистісних якостей.

3. Опис навчальної дисципліни

3.1. Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	1	1	4	120	15	15	-	-	90	0	залік
Заочна	1	1	4	120	4	4	-	-	112	0	залік

3.2. Структура змісту навчальної дисципліни

№ п/п	Назви тем лекційних занять	Обсяг (год.) для денної/заочної форм навчання			
		всього	лк	пз	сам. роб.
1	2	3	4	5	6
1	Змістовий модуль 1. Загальні питання менеджменту освітньої діяльності	59	7/4	7/4	45/36
1.1	Основи педагогічного менеджменту	15	2/1	3/1	15
1.2	Структура, сучасний стан та перспективи розвитку	15	3/2	2/2	15

	освіти в Україні				
1.3	Принципи, форми та методи управління закладом освіти	14	2/1	2/1	15
2	Змістовий модуль 2. Концепції і методологія педагогічного менеджменту	61	8/4	8/4	45/38
2.1	Концепції педагогічного менеджменту	14	2/1	2/1	15
2.2	Інноваційні системи менеджменту освітньої діяльності	18	4/2	4/2	15
2.3	Методологія стратегічного менеджменту	14	2/1	2/1	15
Разом:		120	15/8	15/8	90/74

3.3. Теми практичних занять

№ з/п	Назви тем семінарських занять	Годин
1	Планування роботи ЗО	2
2	Форми та методи контролю за навчально-виховним процесом у ЗО	2
3	Моделювання в теорії і практиці управління закладами освіти	2
4	Технологія розробки інноваційного освітнього проекту	2

3.4. Теми рефератів

1. Стили менеджменту.
2. Модель сучасного менеджера освіти.
3. Компетенції менеджера освіти.
4. Мотиви управлінської діяльності.
5. Фактори мотивації діяльності освітян.
6. Організаційні структури навчального закладу технологічного профілю.
7. Типи організаційних структур управління.
8. Структурування повноважень і відповідальності в управлінні ЗО технологічного профілю.
9. Сутність і технології інноваційного менеджменту ЗО.
10. Сутність і переваги стратегічного менеджменту освітньої діяльності.

3.5. Самостійна робота

Назва ЗМ, НЕ	Тема, завдання для СРС	Види діяльності та форми перевірки й оцінювання СРС	Джерела
ЗМ1, НЕ1.1	Зміст та характеристика понять „управління”, „керівництво”, „менеджмент”	Самостійне опрацювання, усне опитування	[1], [4]
ЗМ1, НЕ1.2	Основні положення ЗУ „Про освіту” щодо структури, профільності та забезпечення якості середньої освіти.	Поглиблене опрацювання теми. Підготовка до семінарського заняття.	[2], [4]
ЗМ1, НЕ1.2	Права і обов’язки педагогічних працівників. Законні шляхи мотивації та винагороди педагога.	Поглиблене опрацювання теми. Підготовка до семінарського заняття..	[1 - 7]
ЗМ1, НЕ1.3	Посадові та кваліфікаційні вимоги до керівника сучасного ЗО технологічного профілю	Поглиблене опрацювання теми. Підготовка до семінарського заняття.	[1 - 7]
ЗМ2, НЕ2.1	Порівняльний аналіз основних концепцій побудови систем управління освітою	Поглиблене опрацювання теми. Підготовка до семінарського заняття.	[1 - 7]

ЗМ2, НЕ2.2	Структурування річного плану школи. Річний план роботи директора школи	Поглиблене опрацювання теми. Підготовка до семінарського заняття.	[1 - 7]
ЗМ2, НЕ2.3	Зміст і компоненти стратегічного управління ЗО. Стратегічне управління ЗО. Види і шляхи досягнення стратегій.	Поглиблене опрацювання теми. Підготовка до семінарського заняття.	[1 - 7]
ЗМ2, НЕ2.3	Структурно-функціональні компоненти управлінської діяльності.	Поглиблене опрацювання теми. Підготовка до заліку.	[1 - 4]

4. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Загальні питання менеджменту освітньої діяльності

Тема 1. Основи педагогічного менеджменту

Поняття організації, управління та менеджменту. Сутність та завдання менеджменту освітньої діяльності. Особливості педагогічного менеджменту. Філософія менеджменту.

Тема 2. Структура, сучасний стан та перспективи розвитку освіти в Україні

Принципи освітньої політики України: державне управління системою освіти. Структура системи освіти в Україні, її законодавче і нормативно-правове забезпечення. Якість освіти. Стратегії модернізації системи освіти в Україні. Технологічна освіта у світі та у системі освіти України.

Тема 3. Принципи, форми та методи управління закладом освіти

Закони і закономірності управління. Принципи управління закладом освіти. Форми управління закладом освіти. Методи управління закладом освіти. Особливості закладом освіти технологічного профілю. Класифікація методів управління. Новітні принципи управління. Адміністративні, економічні, соціологічні, психологічні методи управління – порівняльний аналіз ефективності.

Змістовий модуль 2. Концепції і методологія педагогічного менеджменту

Тема 4. Концепції педагогічного менеджменту

Концепції управління. Наукове управління працею і класична адміністративна школа. Основні концепції педагогічного менеджменту. Школа людських стосунків. Емпірична школа. Школа соціальних систем. Концепція управління за результатами. Концепція управління за цілями. Концепції стратегічних зон. Менеджмент без кордонів. Порівняльний аналіз основних концепцій побудови систем управління освітою.

Тема 5. Інноваційні системи менеджменту освітньої діяльності

Поняття інноваційної системи менеджменту. Нормативно-правові основи менеджменту інновацій. Види освітніх інновацій. Сучасні освітні технології. Класифікація сучасних технологій в галузі технологічної освіти. Структура управління у традиційному та інноваційному ЗО. Взаємозв'язок структур управління. Принципи побудови організаційної структури в інноваційній системі менеджменту. Інноваційні системи менеджменту в початковому закладі. Вимоги до

інноваційного освітнього проєкту. Технологія розробки інноваційного освітнього проєкту. Уроки інноваційних перетворень.

Тема 6. Методологія стратегічного менеджменту

Поняття стратегії та стратегічного менеджменту. Провідні аспекти стратегічного управління. Фактори впливу та критерії управління. Місія як генеральна мета розвитку ЗО. Формулювання стратегії через систему цілей. Маркетингова діяльність директора школи. Технології маркетингового аналізу.

5. Зміст семінарських занять

Тема 1. Історія менеджменту: виникнення та еволюція

1. Історія виникнення менеджменту, як виду діяльності та науки про управління. Індустріальний менеджмент.
2. Наукові школи теорії менеджменту. Школа наукового управління Ф. Тейлора. Школа адміністративно-бюрократичного підходу А. Файоля. Авторитарний стиль управління в освіті. Неокласична школа (школа людських стосунків). Школа поведінкових наук. Мотиваційна структура Абрахама Маслоу. „Гратка менеджменту” Р. Блейка та Д. Мутона.
3. Міжнародні моделі сучасного менеджменту. Особливості американської, японської та арабської систем менеджменту.
4. Основні стратегії менеджменту XXI століття.

Тема 2. Менеджмент освітньої діяльності як наука про управління ЗО

1. Зміст та характеристика понять „управління”, „керівництво”, „менеджмент”. Основні функції менеджменту в освіті. Типи управлінської діяльності за В.А. Беспальком.
2. Методи управління закладом освіти: адміністративні, економічні, соціологічні, психологічні. Система методів управління за В.М. Колпаковим. Особливості управління закладом освіти технологічного профілю.
3. Професійна модель керівника ЗО: посадові вимоги, система знань та умінь.
4. Новітні принципи управління ЗО.

Тема 3. Концепції, закономірності та стиль педагогічного менеджменту

1. Концепції сучасного педагогічного менеджменту. Менеджмент без кордонів.
2. Порівняльний аналіз основних концепцій побудови систем управління.
3. Лідери освіти. Теорія ситуативного лідерства за Ф. Фідлером.
4. Типи лідерів-керівників. Характеристика основних стилів керівництва. Оцінювання компетентності керівника.

Тема 4. Планування роботи ЗО

1. Закони і принципи розвитку закладу освіти. Організаційно-педагогічна діяльність керівників шкіл.
2. Річний план роботи ЗО та його директора. Алгоритм його аналізу. Експертна оцінка річного плану роботи ЗО.
3. Діагностична модель педагогічного аналізу річного плану роботи менеджера ЗО.
4. Завдання та види педагогічної ради школи.

Тема 5. Форми та методи контролю за навчально-виховним процесом у ЗО

1. Контроль як функція управління ЗО. Типи та форми контролю. Етапи контролю як циклічного процесу.
2. Об'єкти та предмети внутрішньошкільного контролю.
3. Планування системи контролю.
4. Основні способи перевірки діяльності вчителів.

Тема 6. Моделювання в теорії і практиці управління закладами освіти

1. Зміст понять: “модель”, “освітня модель”, “моделювання”. Вимоги до моделювання. Етапи моделювання. Види і типи освітніх моделей.
2. Організаційно-педагогічні методи управління. Процес декомпозиції мети.
3. Зміст і компоненти стратегічного управління закладом освіти.
4. Стратегічне управління закладом освіти. Види і шляхи досягнення стратегій.

Тема 7. Технологія розробки інноваційного освітнього проекту

1. Визначення мети та завдань проекту. Дерево проблем. Складання графіка реалізації проекту. Складання переліку заходів із реалізації проекту.
2. Розробка системи оцінювання проміжних і кінцевих результатів проекту.
3. Визначення людських і матеріально-технічних ресурсів, необхідних для здійснення кожного заходу. Складання бюджету проекту.
4. Розробка операційного плану та його оцінювання. Порядок отримання дозволу на проведення у школі експерименту.

6. Перелік питань для самоконтролю

Змістовий модуль 1. Загальні питання менеджменту освітньої діяльності

1. Структура системи освіти в Україні.
2. Стан системи освіти в Україні.
3. Сучасні концепції розвитку системи освіти.
4. Якість освіти.
5. Стратегії модернізації системи освіти в Україні.
6. Цілі та критерії управління.
7. Закони та закономірності управління.
8. Філософія менеджменту.
9. Основні концепції менеджменту.
10. Наукові школи теорії менеджменту.
11. Сутність менеджменту освітньої діяльності та педагогічного менеджменту.
12. Функції управління.
13. Типи управлінської діяльності.
14. Технології управління.
15. Управлінські рішення.
16. Законодавча та нормативна база управління ЗО.
17. Принципи управління ЗО.
18. Мета і технологія управління педагогічним колективом.
19. Структура управління ЗО.
20. Особливості управління ЗО технологічного профілю.
21. Функції керівника ЗО технологічного профілю.
22. Планування діяльності ЗО.
23. Контроль як функція управління діяльністю ЗО.
24. Типи, форми та етапи контролю.
25. Показники та критерії ефективності управління ЗО.

Змістовий модуль 2. Загальні питання менеджменту освітньої діяльності

1. Місія ЗО.
2. Інновації в освіті.
3. Сучасні технології .
4. Концепції педагогічного менеджменту.
5. Особистість керівника ЗО. Вимоги щодо його якостей.
6. Формування лідерських якостей керівника.
7. Освітня модель. Види і типи освітніх моделей.
8. Вимоги до моделювання.
9. Етапи моделювання.
10. Організаційно-педагогічні методи управління сучасним ЗО.
11. Зміст і компоненти стратегічного управління ЗО.
12. Стратегічне управління ЗО.
13. Види і шляхи досягнення стратегій.
14. Визначення мети та завдань проекту. Дерево проблем.
15. Графік та перелік заходів із реалізації проекту.
16. Розробка системи оцінювання проміжних і кінцевих результатів проекту.
17. Складання бюджету проекту.
18. Операційний план проекту та його оцінювання.
19. Інвестиції в освітню діяльність.
20. Порядок отримання дозволу на проведення у школі експерименту.

7. Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Оцінка знань студента з дисципліни визначається за сумою балів, які він отримує за:

1. відповіді (усні чи письмові) на лекційних заняттях;
2. доповіді на семінарських заняттях;
3. виконання реферату (за вибором студента);
4. виконання модульних контрольних робіт (одна МКР на 3М);
5. повторне виконання або відпрацювання не виконаних за графіком МКР;
6. виконання завдань підсумкового контролю.

Критерії оцінювання:

1. Відповідь (усна чи письмова) на кожне поставлене студентові в усній, тестовій, чи письмовій формі запитання на лекційних заняттях:
  - вичерпна, правильна – 2 бали;
  - в цілому правильна, але необґрунтована – 1 бал;
  - в цілому правильна, але неповна – 0,5 бали;
2. Підготовка і виголошення реферату:
  - самостійно, з вичерпним висвітленням питання – 10 балів;
  - самостійно, з незначними помилками – 6-8 балів;
  - за допомогою викладача з самостійним виконанням завдання з підготовки реферату – від 3 до 5 балів;
  - часткове виконання завдання з підготовки реферату – від 1 до 2 балів.
3. Теоретичне завдання контрольної роботи:
  - вичерпна правильна відповідь на теоретичне питання з узагальненням або висновком – 5 балів;

- правильна відповідь на теоретичне питання з узагальненням або висновком, з помилками, що не змінили обґрунтованості відповіді – від 2 до 4 балів;
- правильна відповідь на теоретичне питання без обґрунтування, узагальнення, висновку, або з істотними помилками – від 1 до 2 балів.

4. Невірні, з грубими помилками, відповіді на теоретичні питання, а також невірно розв'язувані практичні завдання не оцінюються (0 балів).
5. Кожне повторне виконання або відпрацювання пропущеного без поважних причин аудиторного заняття або МКР, зменшує бали, наведені у п.п. 1 –3, у два рази.

Рейтингова шкала з дисципліни за кожний змістовий модуль складає 30 балів. До підсумкового контролю (залік, іспит) студент допускається за умови, що він набирає за результатами поточних контролів не менше 35 балів. За бажанням студента, він може покращити результати, набрані за результатами поточних контролів, на підсумковому модулі.

Оцінка відповіді на питання завдання підсумкового модуля здійснюється за схемою:

- вичерпна правильна відповідь на теоретичне питання з обґрунтуванням теоретичних положень, узагальненням або висновком: перше питання білету – 10 балів, друге — 8 балів;
- правильна відповідь на теоретичне питання з узагальненням або висновком, але з помилками, що не змінили обґрунтованості відповіді – від 5 до 9 балів у першому питанні та, відповідно, від 4 до 7 — у другому, залежно від кількості помилок та їх характеру;
- правильна відповідь на теоретичне питання без обґрунтування, узагальнення, висновку, або з істотними помилками – від 2 до 4 балів у першому питанні та, відповідно, від 1 до 3 — у другому;
- в цілому неправильна відповідь з елементами розуміння навчального матеріалу – до 2 балів.

Підсумкова рейтингова шкала з дисципліни складає 100 балів. Залік вважається складеним, якщо студент набрав не менше 50 балів і оцінюється у такій шкалі відповідності:

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
80-89	B	добре
70-79	C	
60-69	D	задовільно
50-59	E	
35-49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним курсом

8. Рекомендована література

Основна

1. Педагогічний менеджмент : навч. посібник / уклад. : В.М. Крамар. – Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. – 116 с.
2. Демчук В.С. Основи освітнього менеджменту. – К.: Ленвіт, 2007. – 263с.
3. Крижко В.В. Теорія та практика менеджменту в освіті. Навч. Посібник. Вид. 2-ге допрацьоване. – К.: Освіта України, 2005. – 256с.
4. Освітній менеджмент: Навчальний посібник / За ред. Л.Даниленко, Л. Карамушки. – К.: Шкільний світ, 2003. – 400с.

Додаткова

5. Філософія освіти: Навчальний посібник / За заг. ред. В. Андрущенко, І. Предборської. – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2009. – 330 с.
6. Педагогіка вищої школи: Навч. посібник / З.Н. Курлянд, Р.І. Хмелюк, А.В. Семенова та ін.; За ред. З.Н. Курлянд. – 2-ге вид., перероб. і допов. – К. : Знання, 2005. – 399 с.
7. Пшенична Л.В. Менеджмент в освіті: Навч. посібник – Суми : Мрія, 2012. – 216 с.
8. Карамушка Л.М. Психологія освітнього менеджменту: Навч. Посібник. – К.: Либідь, 2004. – 424с.
9. Даниленко Л.І. Менеджмент інновацій в освіті. – К. : Шк. світ, 2007. – 119 с.

9. Інформаційні ресурси

Бази даних наукової бібліотеки ЧНУ: *Google Scholar*, *Scirius*.

1. Електронний університет (*система електронного навчання Moodle*)
<https://moodle.chnu.edu.ua/course/view.php?id=3359>